

1998.12.24.

Jön egy új év

Megint hallom, Szibéria roppant térségein fagyhalálra készülődnek az emberek. Az ipari települések központi fűtéseinek vize hús fokra hevíthető. Húszfokos víz nem sugároz meleget. A kinti hőmérséklet hús-huszonöt fok, de fagypont alatt. A pusztákon még vadabb a hideg. Hajléktalan, kóbor embercsapatok állítólag odúkat vájnak ott a jeges földbe, hogy elbújhassanak a szél elől.

A rádió nemrégiben bement, hogy egy hetvenkét éves férfi összeveszett régi ismerősével, hazament, majd pisztollyal vissza, bekopogott, és hasba lőtt egy kilencéves gyereket, aki ajtót nyitott neki.

Pinochet tábornok fia azt nyilatkozta, hogy édesapja nem gyilkos, mert azok, akiket kivégeztetett, nem emberek voltak, hanem veszett kutyák.

A hírközlés technikájának fejlődése válságba sodorja az elbeszélőművészeteket. Az írói fantázia nem tarthat lépést a mind banálisabban ható, iszonyatos híryannyal. A művészek ezért arra kényszerülnek, hogy formai trükkökkel, kommentárokkal és gondolati konstrukciókkal speciális értelmet és járulékos érdekességet adjanak az általuk ábrázolt eseményeknek. Amit ábrázolnak, az önmagában éppolyan kevésbé számíthat figyelmünkre, mint egy aprólékos hűséggel megfestett tölgyfa a fényképezés feltalálása után.

A gondolat bebútorozza az iszonyat belső tereit, és egyre kényeszeresebben világít be abba a szakadékba, mely eget verdeső tudományos és technikai lehetőségeink és ösztönéletünk primitivitása között tátong. Már tizenkilenc évvel ezelőtt álmélkodtam azon, hogy Bokassa közép-afrikai császár frizsiderben tárolta az emberhúst, vagyis hogy a legősibb, civilizáció előtti embertelenség, a kannibalizmus magától értetődő természetességgel kapcsolódik össze a hús tartós élvezetét biztosító modern civilizációs találmánnyal. Később felfigyeltem arra, hogy az efféle diszkrepancia mindennapos. Például: Erich Rathfelder német újságíró beszámol arról, hogy a háborús bűnöket vizsgáló hágai bíróság megbízásából specialisták komputerprogramok segítségével próbálták a Srebrenica környékén lemészárolt bosnyák civil hullák százainak személyazonosságát megállapítani. A komputerprogramokban rejlő tapasztalatok elvont finomsága persze kevésbé finom feladatokat szolgálva előállíthat olyan hullahegyeket is, amelyekről a nemzeti téboly által fanatizált, egyszerű, naiv tömeggyilkosok még akkor sem ábrándozhatnak, ha maximálisan kiélik pusztító ösztöneiket. Az egymást követő ipari forradalmak által létrehozott technikai civilizáció ugyanis éppolyan közönyös alkalmazásának lehetséges céljai iránt, mint alkalmazói, a szakemberek és bürokraták.

A Magyar Hírlap szerkesztői azzal a megtisztelő kéréssel fordultak hozzám, hogy írjak lapjuk karácsonyi számába, melynek központi gondolata előzetes elképzelések szerint az ezredforduló lenne. Én pedig tünődvén a világ állapotán csak arra tudok gondolni, hogy jön egy új év, hasonló a többihez. Az emberek a most következő, teljesen normálisnak ígérkező esztendőben sem fognak úgy viselkedni, mint akiket megváltottak. Krisztus sztorijának az ad különös aktualitást, hogy a pénzváltók ma sem verhetők ki büntetőjogi következmények nélkül a templomból, a hatalommal rendelkező írástudók a hatalmat védik az outsideroktól, és a Hegyi beszéd számos megfogalmazása és intenciója ma is kriminalizálható. Okkal tartok attól, hogy a szép, kerek évfordulók bűvölete nem változtat majd a brutális gyilkossági,

hatalomgyakorlási és kizsákmányolási szokásokon. Vagyis nem remélem, hogy 1998 és 1999 között, továbbá 1999 és 2000 között nagyobb lesz a különbség, mint amikor egy másik, közönségesebb számozású év fordult a következőbe. Legfeljebb gyakrabban zengnek majd aranyajánló papok igéi kibernetizált terünkben, egymásba bukfencező hangok és képek tengerében. De az éhhalál velünk marad, akár csak a fagyhalál meg a gyilkos ösztönök, a vallási és nemzeti fanatizmusok, a hatalmi téboly, mely eminens tanulókból közveszélyes paprikajancsikát csinál. És velünk marad a szociális értelemben vett önzőség is, mely immúnis az erkölcsi érvekkel szemben; haszonért lassan lakhatatlanná teszi földünket, és Ádám ivadékai közül egyre többet foszt meg az emberi élet minimális feltételeitől.

Eörsi István